

Boren naar de burcht van Geldermalsen
aan de Herman Kuijkstraat 46-50

JOHAN VAN KAMPEN

VU

hbs

archeologie

VRIJE
UNIVERSITEIT
AMSTERDAM

Zuidnederlandse Archeologische Notities

585

ZAA

Boren naar de burcht van Geldermalsen
aan de Herman Kuijkstraat 46-50.

JOHAN VAN KAMPEN

Zuidnederlandse Archeologische Notities

585

Amsterdam 2018
VUhs archeologie

De serie *Zuidnederlandse Archeologische Notities* is een uitgave VUahbs archeologie te Amsterdam

Colofon

Opdrachtgever:	Projectontwikkelingmij. M.B. Tricht B.V.
Project:	Geldermalsen-Herman Kuijkstraat 46-50.
Plangebied:	Herman Kuijkstraat 46-50.
Plaats documentatie:	VUahbs archeologie Dependance Beesd
Objectcode:	GELM-HK46/50-18
CIS-code:	4594794100
Coördinaten:	148.165/432.700
Status:	Definitief
Auteur:	J. van Kampen
Omslagontwerp:	M.H. Kriek
Autorisatie:	Jan van Renswoude
ISBN:	978-90-8614-557-7

©VUahbs archeologie, mei 2018.

De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam

INHOUD

SAMENVATTING

I	INLEIDING	5
2	ONDERZOEK IN DE OMGEVING VAN HET PLANGEBIED	6
3	FYSISCH GEOFRAFIE	7
	3.1 Inleiding	7
	3.2 Bekende gegevens over de ondergrond	7
4	METHODE VAN ONDERZOEK	9
5	RESULTATEN	10
6	CONCLUSIE EN ADVIES	12
7	LITERATUUR	13

BIJLAGEN

Bijlage 1	Overzicht archeologische perioden
Bijlage 2	Boorstaten

SAMENVATTING

In opdracht van Projectontwikkelingmij. M.B. Tricht B.V. uit Tricht heeft VUhs archeologie een karterend booronderzoek uitgevoerd op het achterterrein van een pand aan de Herman Kuijckstraat 46-50. Projectontwikkelingmij. M.B. Tricht B.V. wil de bestaande bebouwing aan de Herman Kuijckstraat 46-50 slopen om vervolgens het gehele perceel te ontwikkelen, waarbij een appartementencomplex zal worden gebouwd.

Het is bekend dat binnen het plangebied resten in de ondergrond aanwezig kunnen zijn die aan de burcht van de Heren van Malsen kunnen worden toegeschreven. Specifiek gaat het hierbij om de burchtmuur en de gracht die hieromheen lag. De nieuwbouw zal op palen komen te staan. Volgens het beleid van de gemeente Geldermalsen is de schade die hierbij wordt aangebracht aan het bodemarchief, mede vanwege de relatief kleine oppervlakte die wordt ontwikkeld, zeer gering en is een vlakdekkend onderzoek niet nodig. Daarnaast is Projectontwikkelingmij. M.B. Tricht B.V. voornemens om de zone waarbinnen de burchtmuur ligt, te ontzien tijdens de ontwikkeling, opdat deze *in situ* behouden blijft. Er dient echter in de zone ten zuiden hiervan wel een deel van de bovengrond te worden verwijderd om een geschikte bouwput te maken. Tevens zal dieper worden gegraven op de locaties van een tweetal liftschachten van het appartementencomplex. Omdat de kans aanwezig is dat tijdens de werkzaamheden die hiermee gepaard gaan belangwekkende resten verstoord kunnen worden was het zaak zicht te krijgen op de horizontale en verticale verspreiding van deze resten. Tevens diende de locatie van de burchtmuur te worden vastgesteld. Hiertoe is op advies van de adviseur een vijftal boringen geplaatst. Uit de boringen is gebleken dat min of meer onverstoorde ophogingslagen zich direct onder een recente puinlaag bevinden. Tevens is de locatie van de burchtmuur in één boring aangetroffen. Ook is de gracht op twee locaties aangeboord.

Gelijktijdig met het booronderzoek heeft de civieltechnisch uitvoerder van de opdrachtgever een klein gaatje gegraven langs de fundering van de bestaande bebouwing. In het hierbij ontstane gat is de aanzet van een kelder en beerput gezien. Gedacht wordt dat deze bij een 19de-eeuws gebouw hebben gehoord. Even ten noorden van dit gat dient een liftschacht te komen. De hier geplande boring is op verschillende locaties gestuit, waardoor wordt gedacht dat de aangetroffen kelder in ieder geval tot deze locatie doorloopt.

Gezien de relatief beperkte aard van de bodemingrepen zullen hoofdzakelijk ophogingslagen geroerd worden. Hierin kunnen zeker belangwekkende resten worden aangetroffen die met de burcht van de Heren van Malsen te maken hebben. Daarom is het bevoegd gezag geadviseerd tot het laten uitvoeren van een vervolgonderzoek in de vorm van een begeleiding conform protocol opgraven tot op de maximale ontgravingsdiepte van de bouwput, c.q. de liftschachten.

I INLEIDING

Aan de Herman Kuijkstraat 46-50 bevindt zich een aantal langdurig leegstaande panden. Projectontwikkelingmij. M.B. Tricht B.V. wil de locatie graag verder ontwikkelen, waarbij de panden zullen worden gesloopt, waarna op deze locatie en het resterende deel van het perceel een appartementencomplex zal verrijzen. De ontwikkelingslocatie bevindt zich in het centrum van Geldermalsen (fig. 1.1) op een locatie waarvan uit eerdere nabijgelegen onderzoeken bekend is dat hier de resten liggen van de burcht van de Heren van Malsen. Deze informatie was ook bekend bij de opdrachtgever waardoor in de ontwikkelingsplannen al grotendeels rekening is gehouden met de aanwezige archeologische resten. Zo zal de locatie waar de burchtmuur niet worden geroerd opdat deze in situ behouden blijft. Verder wordt het complex gebouwd op palen waardoor de verstoring aan het bodemarchief relatief beperkt blijft. Bij deze vorm van bouwen is het, conform het besluit van de gemeente, in dit geval niet noodzakelijk een vlakdekkende opgraving uit te voeren. Wel zal een deel van het terrein tot een diepte van ca. 1 m onder het huidige maaiveld worden afgegraven om zo een vlakke bouwput te creëren. Omdat niet zeker is op welke diepte behoudenswaardige resten zouden kunnen worden aangetroffen en omdat de exacte locatie van de burchtmuur nog niet bekend was is een karterend booronderzoek uitgevoerd, waarvan het onderhavige rapport de verslaglegging bevat.¹ In het volgende hoofdstuk zal kort worden ingegaan op de voor dit onderzoek relevante onderzoeken in de buurt van het plangebied. Vervolgens wordt de landschappelijke situatie toegelicht. Hoofdstuk 4 bevat een beschrijving van de gehanteerde methode, waarna in hoofdstuk 5 de resultaten zullen worden besproken. Het hieruit voortvloeiende advies wordt toegelicht in hoofdstuk 6.

Het veldwerk is uitgevoerd op 12 april 2018 door de auteur. Het bevoegd gezag in deze werd vertegenwoordigd door mw. A. Gerris. Zij werd hierbij geadviseerd door de archeologisch adviseur van de gemeente, dhr. W. Vos.

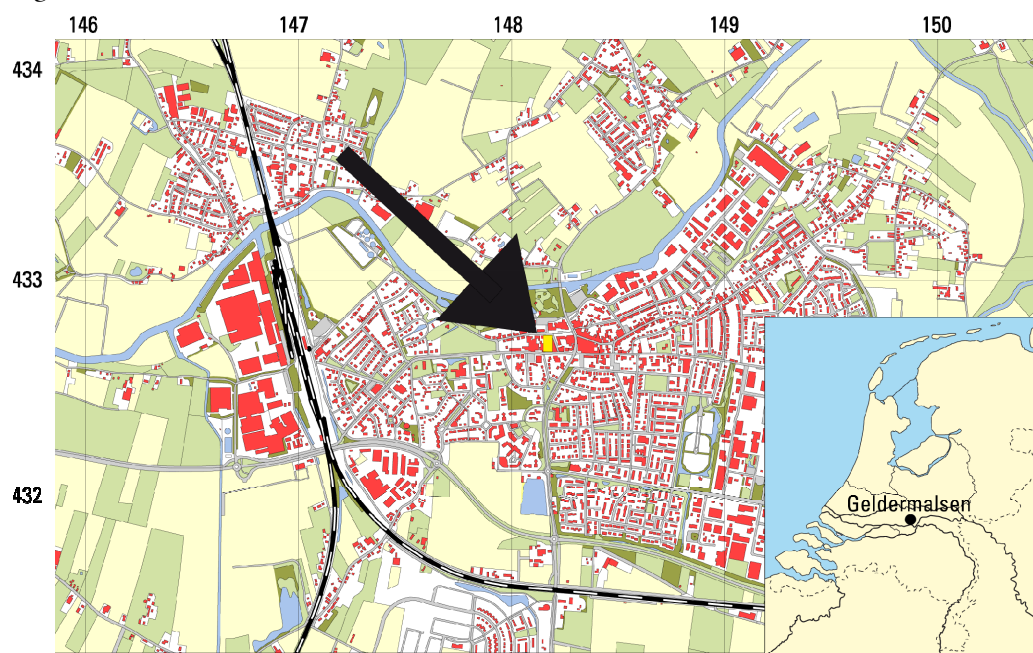

Fig. 1.1. Geldermalsen-Herman Kuijkstraat 46-50. De locatie van het plangebied binnen Geldermalsen. Inzet: Geldermalsen in Nederland. Bron: Topografische Dienst Nederland.

¹ Vanwege het feit dat er al relatief veel bekend was over de archeologische situatie in de ondergrond van het plangebied, was het niet nodig eerst een bureauonderzoek uit te voeren. Om dit rapport toch van enige achtergrond informatie te voorzien is voor de hoofdstukken 2 en 3 gebruik gemaakt van de beschikbare rapporten. Hiernaar zal veelvuldig worden verwezen en zullen, indien relevant, delen volledig worden overgenomen.

De Herman Kuijkstraat is in het verleden al regelmatig onderwerp geweest van archeologische onderzoeken. Voor dit onderzoek het meest relevant is een archeologisch onderzoek dat in 2007 en in 2009 is uitgevoerd op de locatie Herman Kuijkstraat 28-32, even ten westen van het onderhavige plangebied.³ Het eerste onderzoek betreft een proefsleuvenonderzoek en het tweede een begeleiding (destijds een opgraving onder beperking genoemd). Tijdens dit onderzoek zijn de resten van de burchtmuur van het kasteel van de Heren van Malsen aangetroffen. De Heren van Malsen behoorden tot een belangrijk adellijk geslacht dat uitgebreide bezitten hadden in de Betuwe rond Geldermalsen en Meteren.⁴ Dit geslacht ging zich later ‘van Cuijk’ noemen. In historische bronnen wordt voor het eerst melding gemaakt van een Burcht in 1096. Archeologisch is het bestaan voor het eerst aangetoond in 1989 toen men bij een archeologische waarneming in de bouwput van de huidige Albert Heijn aan de Kerkstraat delen van een opmerkelijke structuur waarnam.⁵ In deze bouwput die gelegen was tegen de Lingedijk zijn de resten aangetroffen van een tufstenen muur en resten van een tufstenen puinstort. De einddatering van de resten die zijn aangetroffen onder het dijklichaam ligt in de tweede helft van de 13de eeuw. R. Hulst, de toenmalige provinciaal archeoloog, vermoedde dat dit de resten van een tufstenen gebouw geweest zijn dat in de nabijheid heeft gestaan. Hij zag mogelijke relatie met de oude burcht Malsen.⁶ Na deze waarneming zijn er nog verschillende onderzoeken uitgevoerd waarmee enerzijds het bestaan van de burcht werd onderstreept en

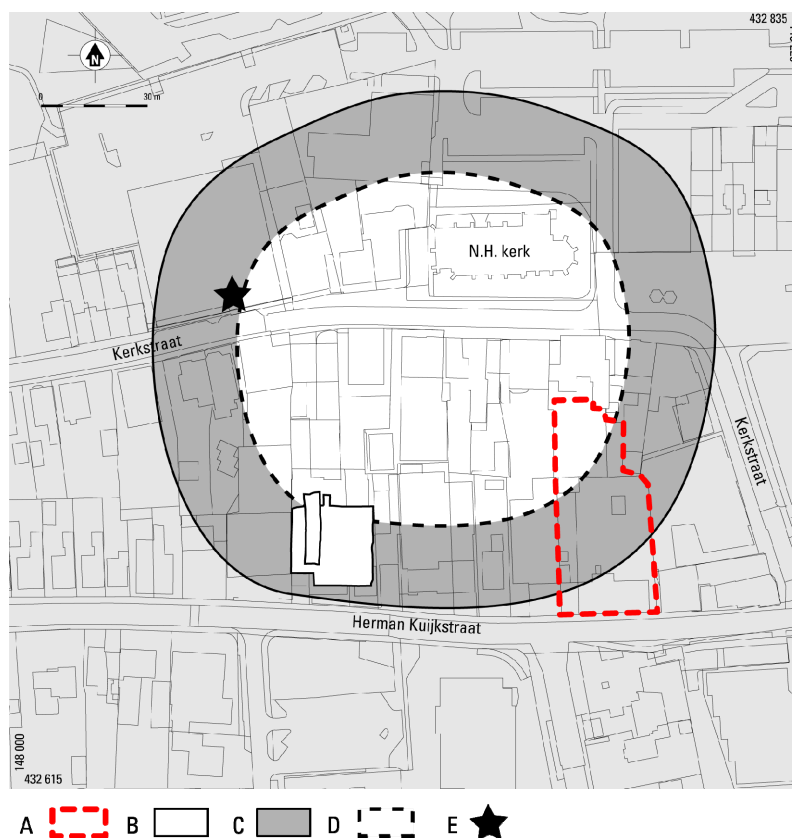

Fig. 2.1. Geldermalsen-Herman Kuijkstraat 46-50. Vermoedelijke ligging van het burchtterrein ten opzichte van het plangebied. A omtrek plangebied; B locatie van het proefsleuven onderzoek uit 2007 en de begeleiding uit 2009; C veronderstelde loop van de gracht; D verondersteld verloop van de ringmuur; vondstlocatie van de muurresten ter hoogte van de Albert Heijn.

² Deels overgenomen uit Van Renswoude 2009.

³ Van Renswoude 2007/Van Renswoude 2009.

⁴ Enckevort/Thijssen/Graat 2002, 101.

⁵ Hulst 1989, 203.

⁶ Hulst 1989, 203.

anderzijds het bijzondere karakter van het complex werd benadrukt.⁷ Zoals gezegd is het onderzoek op het perceel van de nummers 28-32 het meest relevant. Op basis van dit onderzoek heeft men de omvang van het burchtterrein weten te schatten (fig. 2.1).⁸ Bij dit onderzoek is, op basis van een uitbraaksleuf van de muur, vastgesteld dat deze maximaal 2,9 m breed is geweest en mogelijk bestond uit een constructie van zogenaamd kistwerk. Deze ringmuur lijkt een ovaal tot onregelmatig rond en verhoogd terrein te hebben omsloten. Dit verhoogde terrein is nu nog goed herkenbaar in het huidige dorpscentrum. Op deze verhoging en binnen deze ringmuur kunnen zich de gebouwen hebben bevonden van een burcht of residentie. De kerk, die ten noorden van de Lingedijk ligt, staat binnen het burchtterrein op de verhoging maar wel buitendijks. Waarschijnlijk is in de bouwput van de supermarkt Albert Heijn ook de rand van het omgrachtte terrein aangesneden. Delen van de tufstenen ringmuur zijn als puinresten in deze gracht terechtgekomen. De gracht grensde direct aan de ringmuur en was zoals bij dit onderzoek is vastgesteld ca. 25 m breed. Wanneer er een cirkel getrokken wordt rond het hoog liggende deel van het centrum van Geldermalsen met de kerk daarbinnen en de binnenkanten van de aangesneden grachten bij de Herman Kuijkstraat en de Albert Heijn kan afgeleid worden dat het complex een diameter heeft gehad van ca. 114 m. Het onderhavige plangebied beslaat in deze reconstructie de zuidoostelijke hoek van de ringmuur en de gracht.

3 FYSISCH GEOFISIE

3.1 INLEIDING

Tijdens het onderhavige booronderzoek zijn de natuurlijke afzettingen in slechts twee van de vijf boringen bereikt. De meeste boringen zijn niet verder doorgezet daar dit niet tot de insteek van het onderzoek behoorde (zie hoofdstuk 4). Voorts is één boring is zoals gezegd gestuit. Hierdoor is geen informatie verkregen over de oorspronkelijke landschappelijke situatie in de ondergrond. Om het onderzoek toch te voorzien van wat achtergrond informatie is de tekst van dit hoofdstuk grotendeels ontleend aan eerdere publicaties.⁹

3.2 BEKEND GEGEVENS OVER DE ONDERGROND

Uit de verschillende vooronderzoeken en onderzoek in de directe nabijheid van het onderzoeksgebied is naar voren gekomen dat twee stroomgordels relevant zijn voor de geologische opbouw van het onderzoeksgebied.¹⁰ Dit zijn de stroomgordels Erichem en Linge.

De dieper gelegen zandige beddingafzettingen binnen het onderzoeksgebied behoren waarschijnlijk tot de Erichemse stroomgordel (het onderzoeksgebied bevindt zich op de meandergordel hiervan). Deze rivier begint op de overgang van het Vroege naar het Midden Neolithicum (ca. 3600 voor Chr.) te stromen door het onderzoeksgebied.¹¹ Na verschillende perioden gekend te hebben van activiteit en rust, beginnen de restgeulen te verlanden in de IJzertijd en wordt de stroomgordel in de Late IJzertijd oversneden door de rivier de Linge.¹² De precieze locatie van de Erichemse stroomgordel

⁷ Een voorbeeld hiervan is de pauselijke bulla die is aangetroffen tijdens een opgraving aan de overzijde van de straat in het plangebied Geldermalsen-Apotheek (Van Renswoude 2008, 19)

⁸ Van Renswoude 2009, 19.

⁹ Het gaat hierbij met name om Boreel 2009, 13-17.

¹⁰ Renswoude 2007/van Kampen et al. 2006/Boreel 2007/Tops/Verhelst 2007.

¹¹ Berendsen en Stouthamer 2001, 254.

¹² Berendsen en Stouthamer 2001, 255.

onder het bebouwde deel van Geldermalsen is niet bekend. Figuur 3.2 laat echter het verloop zien, zoals deze in 1981 is opgetekend op de geologische kaart.¹³

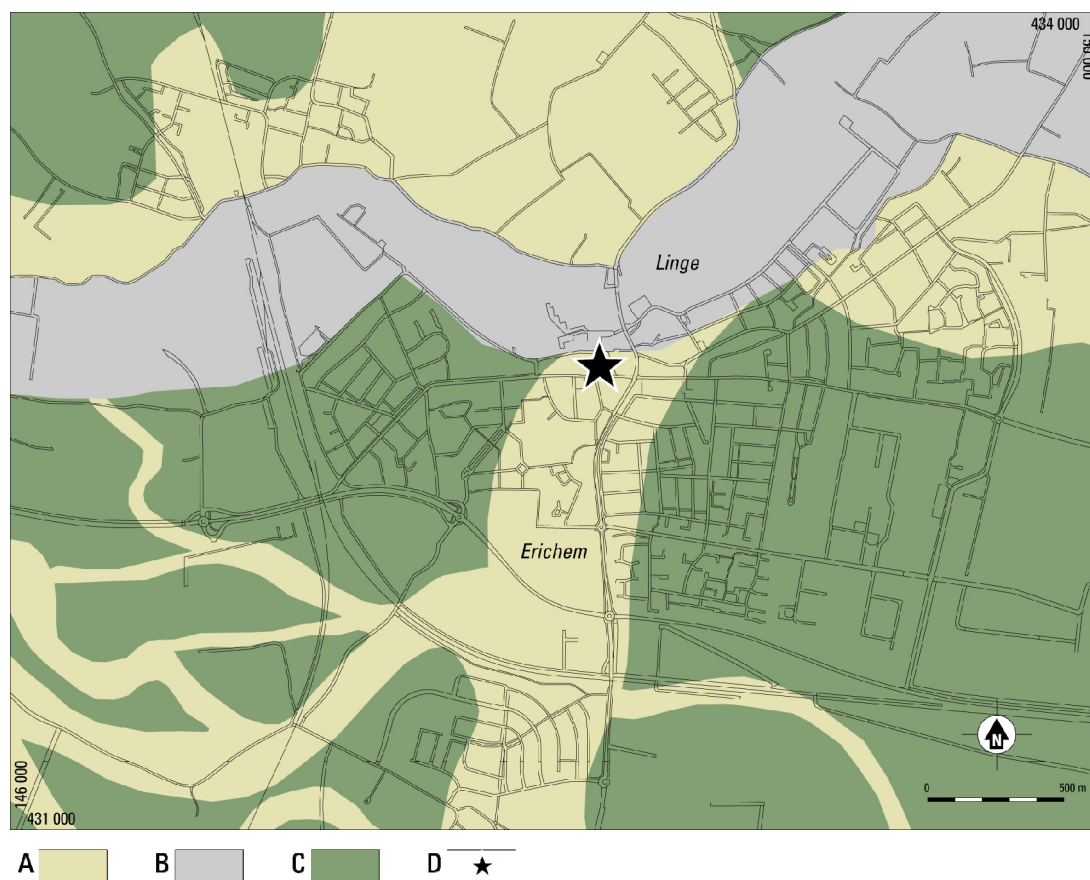

Fig. 3.1. Geldermalsen-Herman Kuykstraat 46-50. Geologische kaart. A fossiele meandergordels; B Linge; C komgebied; D plangebied.

Zoals gezegd wordt de Erichemse stroomgordel, direct ten noorden van het onderzoeksgebied, oversneden door de stroomgordel van de Linge. Deze rivier ontstond rond 200 voor Chr. en is een voorloper van de huidige Waal, benedenstrooms van Tiel. In en rond het onderzoeksgebied zullen oeverafzettingen van de Linge zijn afgezet. Net als de meeste rivieren in het Nederlandse rivierengebied werd ook de Linge bedijkt in de Middeleeuwen. Een deel van de zuidelijke dijk vormt de noordelijke begrenzing van het onderzoeksgebied. Echter, waarschijnlijk al voor dat de dijk langs de Linge gesloten werd, is deze tussen 1259 en 1304 afgedamd bij Tiel.¹⁴

In het kader van een grootschalig prospectieonderzoek genaamd 'Geldermalsen-Centrumplan' is een Digitaal Hoogte Model (DHM) gemaakt van het centrum van Geldermalsen (fig. 3.2).¹⁵ Hierop is in het hart van het centrum een eivormige tot ronde verhoging zichtbaar. Deze vormt het hoogste punt van het dorp (ca. 6,5 m +NAP). De Hervormde kerk staat op het noordoostelijke deel van deze verhoging, terwijl de Lingedijk er oostelijk en westelijk 'tegenaan' zijn opgeworpen. Latere verhogingen laten de dijk en de Kerkstraat over de verhoging heen lopen. Het booronderzoek heeft aangetoond dat zich in de ondergrond van de verhoging een rivierduin bevindt, die in oorsprong de verhoging zal hebben gevormd. Ophoging van het terrein, inclusief die van de latere dijk aanleg, hebben uiteindelijk geleid tot de eivormige bult, die te herkennen is. Op deze bult is destijds de burcht

¹³ RGD 1981, kaartblad 39 Tiel West.

¹⁴ Wientjes 2001, 134 - 135.

¹⁵ Boreel 2009, bijlage 9/10.

gebouwd en zoals op de reconstructie hiervan in figuur 3.2 te zien is, ligt deze deels binnen het plangebied.

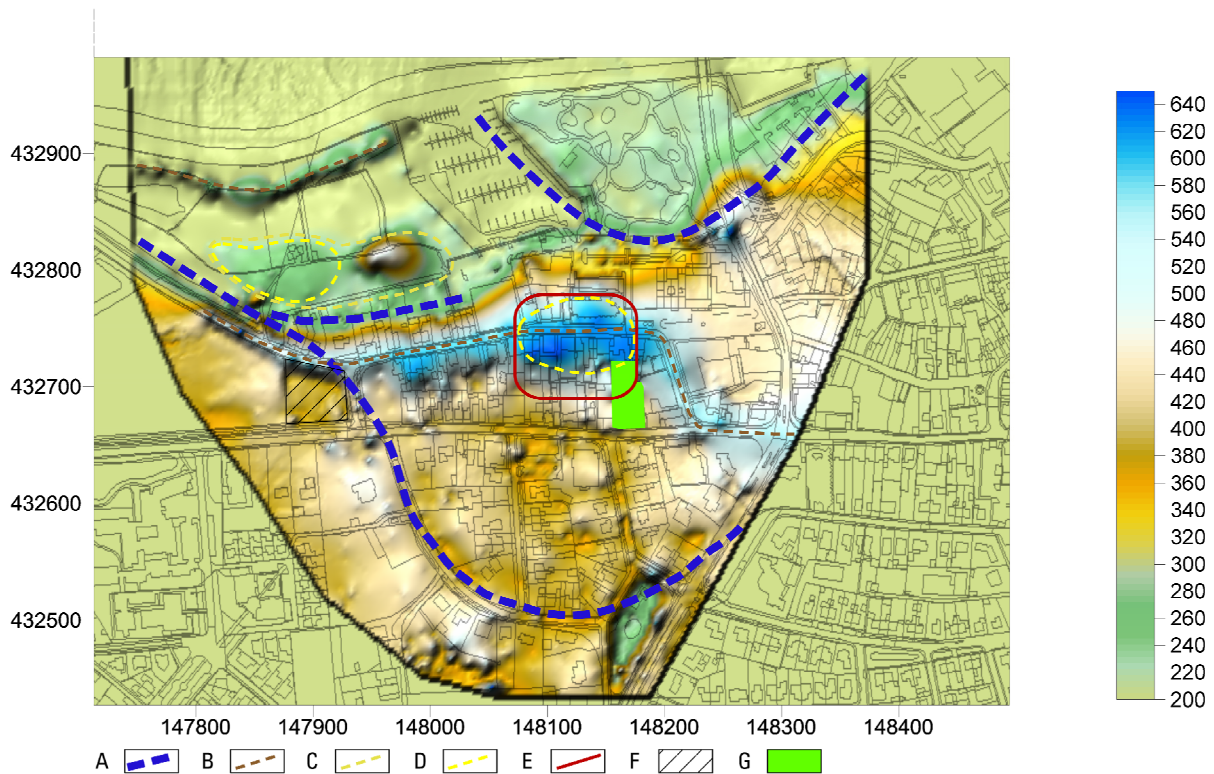

Fig. 3.2. Geldermalsen-Herman-Kuijkstraat 46-50. Interpretatie van relevante landschapselementen, die zijn herkend in het DHM van het centrum van Geldermalsen. A dalvormige laagte van een restgeul; B dijk; C kronkelwaardrug met verspoeld rivierduinzand; D (deels verspoelde) rivierduin; E globale reconstructie van ringmuur om burchtterrein; F afgegraven terrein; G plangebied. (bron: Boreel 2009, bijlage 10).

4 METHODE VAN ONDERZOEK

Voorafgaand aan het onderzoek was reeds bekend welke archeologische resten binnen het plangebied verwacht konden worden. Het ging hierbij specifiek om resten van de burcht van de Heren van Malsen (en dan in het bijzonder de ringmuur en de gracht) en om latere, middeleeuwse ophogingslagen met daarin sporen van de middeleeuwse nederzetting waaruit het huidige Geldermalsen is ontstaan. Om deze reden is er geen bureauonderzoek uitgevoerd, maar is direct overgegaan op een karterend booronderzoek.

In navolging van het advies van de archeologisch adviseur van de gemeente Geldermalsen is een vijftal boringen gezet. Hierbij diende er twee boringen gezet te worden ter hoogte van de geplande locaties voor de liftschachten. Tevens werden twee boringen gezet ter hoogte van de vermoedelijke ligging van de ringmuur. Hiertoe is de reconstructie van de ringmuur, zoals deze tijdens het onderzoek uit 2009 is vervaardigd, geplot op de GBKN en de nieuwbouwplannen (fig. 4.1). Vervolgens zijn hier de boorpunten op aangegeven. Een laatste boring diende ten noorden van de muur, op het binnenterrein van de burcht te worden gezet.

De boorpunten zijn als DXF-bestand in een GPS gezet, waarna ze met behulp van de GPS zijn uitgezet in het plangebied.

Het plangebied zelf was afgedekt met worteldoek met daarop een laag puinverharding van ca. 20-45 cm dik. Deze laag is op de boorlocaties door de uitvoerder van de opdrachtgever onder begeleiding van de auteur, met behulp van een minigraver verwijderd tot direct onder het worteldoek. Vervolgens zijn de boringen in de hierbij ontstane gaten gezet. De boorlocaties zijn ingemeten met de GPS. De stratigrafie en de laagbeschrijving zijn analoog gedocumenteerd op millimeterpapier op een schaal van 1:20. Vervolgens zijn deze gegevens ingevoerd in het hiervoor door RAAP b.v. ontwikkelde programma Deborah vs. 3.0.

Op die plaatsen waar een boring in eerste instantie op geringe diepte is gestuit, is ten minste twee keer getracht om elders, in de buurt van deze locatie een nieuwe boring te zetten. Dit is overal gelukt, met uitzondering van boring 5. Deze boring stuitte telkens op geringe diepte onder de puinlaag. Vermoedelijk bevindt zich hier een kelder (zie onder).

Naast het booronderzoek is een kleine waarneming verricht ter hoogte van het, door de uitvoerder, gegraven gat tegen de achterzijde van het bestaande pand op nummer 50. Dit gat diende voor de opdrachtgever als indicator voor de diepte van de fundering van de bestaande bebouwing en bevond zich direct ten zuiden van boring 5. In het gat zijn echter wat oudere resten waargenomen welke zijn gefotografeerd.

5 RESULTATEN

De bodemopbouw in alle vijf de boringen is eigenlijk min of meer gelijk (bijlage 2). Dat wil zeggen dat onder de laag puinverharding sprake is van een dunne bouwvoor (boring 3) of een recent geroerd pakket (boring 1, 2 en 5). Alleen in boring 4 is dit pakket wat dikker. Waarschijnlijk moet dit pakket van bijna 1 m dik, bestaande uit sterk siltig zeer grof zand, verklaard worden als recente ophoging in de nazak van de hier gelegen gracht.

Onder deze opgebrachte lagen is telkens sprake van oude pakketten, waarvan de datering in de Late Middeleeuwen en de Nieuw Tijd gezocht mag worden op grond van de datering van de ophogingslagen die zijn aangetroffen tijdens het onderzoek ten westen van het plangebied en de

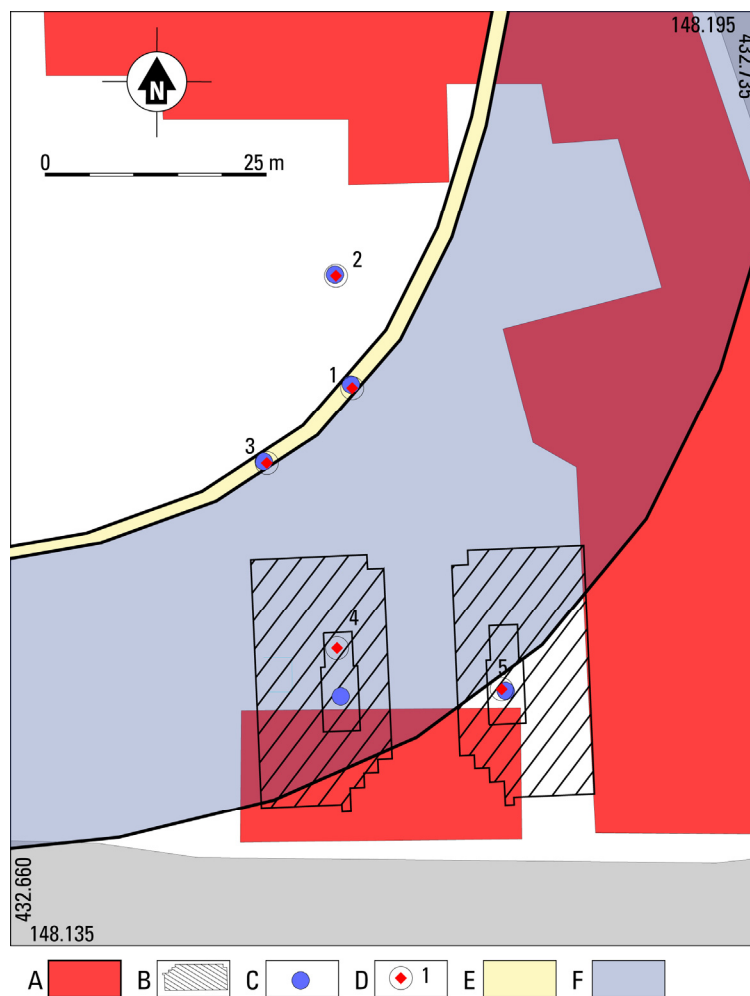

Fig. 4.1. Geldermalsen-Herman Kuykstraat 46-50. Boorpuntenkaart op de verwachte historische situatie en de huidige situatie. A huidige bebouwing; B toekomstige bebouwing; C geplande boring; D daadwerkelijke locatie boring; E veronderstelde loop ringmuur; F veronderstelde loop gracht.

datering van het materiaal dat in de boringen is aangetroffen. Zo is in boring 3 een fragment van een pijpenkop uit de tweede helft van de 18de eeuw (V5) aangetroffen in de laag onder de hier aanwezige bouwvoor.

Een andere overeenkomst in de onderlinge boringen is dat de aanwezigheid van de burcht van de Heren van Malsen wordt bevestigd door de aanwezigheid van mortel en brokjes tufsteen in een groot aantal aangeboorde lagen. Deze resten zullen tijdens de sloop van de muur in het plangebied terecht zijn gekomen en in de loop der tijd door post-depositionele processen, zowel in horizontale als verticale zin, over het plangebied verspreid zijn geraakt.

Met uitzondering van boring 1 is geen enkele boring doorgezet tot in de natuurlijke ondergrond.¹⁶ De reden hiervoor is meerledig. Ten eerste was het doel van het onderzoek primair het bepalen van de diepteligging van eventuele aanwezige behoudenswaardige archeologische lagen en/of sporen. Aangezien de bouw niet diepgaand de grond in zou gaan was het bereiken van de natuurlijke ondergrond derhalve niet relevant. Daarnaast was het zo dat de overige boringen zich bevonden ter hoogte van de gracht. Deze moet vrij diep zijn geweest. Boring 4 is doorgezet tot een diepte van 2,80 m onder maaiveld. Hier was de bodem van de gracht nog niet bereikt, maar de grond was hier dusdanig slap dat het substraat bij het omhooghalen van de boor al uit de boorkop viel voordat de boor boven de grond was. Er konden dus geen goede waarnemingen worden verricht. Ten slotte is boring 2 ook niet verder doorgezet omdat deze boring precies op de uitbraaksleuf van de burchtmuur bleek te zijn geplot. Aangezien het vaststellen van de aanwezigheid van deze muur tot één van de doelstellingen van het onderzoek behoorde, was met het aantreffen ervan, het doel behaald.

Wanneer we de resultaten interpreteren kunnen we concluderen dat de vooraf opgestelde verwachting vrij goed blijkt te kloppen. De belangrijkste conclusie is dat de uitbraaksleuf van de burchtmuur doorloopt tot in het plangebied en dat ook de bijbehorende gracht is aangetroffen. De uitbraaksleuf van de muur is alleen in boring 2 aangeboord en bevindt zich hier op een diepte van 84 cm onder het huidige maaiveld op een diepte van ca. 4.06 m NAP. Enigszins tegen de verwachting is de uitbraaksleuf niet waargenomen in boring 3. Deze boring was tijdens de voorbereiding wel geplot op de vermoedelijke locatie van de muur. Waarschijnlijk bevindt de boring zich even ten zuiden van de locatie van de muur aangezien de lagen die zijn aangeboord worden toegeschreven aan de vullingslagen van de gracht. In boring 4 zijn zoals gezegd alleen lagen aangetroffen die worden toegeschreven aan de gracht en de latere opvulling hiervan. Boring 5 is de enige boring die meerdere malen gestuit is. In eerste instantie werd gedacht dat een baksteen hiervan de oorzaak was, waarop met een steekschop is getracht een gat te graven tot onder deze blokkade. Dit bleek echter onmogelijk. In het gat dat gegraven was om de dikte van de fundering van de bestaande bouw te bepalen was ondertussen reeds een waarneming verricht. Hier bleek de aanzet van een kelder en/of een beerput aanwezig te zijn (fig. 5.1). Gedacht wordt dat de kelder zich uitstrekt tot aan de locatie van boring 5 en de oorzaak is dat deze boring telkens is gestuit. Op de keldermuur bleken geglazuurde tegels te zijn

Fig. 5.1. Geldermalsen-Herman Kuijksstraat 46-50. Foto van het gat ter hoogte van boring 5. Rechts de bakstenen van een mogelijke beerput. Links de oranje geglazuurde tegel die tegen de wand is gemetseld.

¹⁶ In deze boring is op een diepte van 1.30 m –MV, een pakket oeverafzettingen aangeboord, bestaande uit uiterst siltige klei. Hierin waren overigens nog wel indicatoren aanwezig in de vorm van houtskool en fosfaat. Waarschijnlijk moeten deze worden toegeschreven aan oudere, pre-middeleeuwse bewoning.

aangebracht. Dergelijke tegels komen vooral voor in de 19de eeuw, maar kunnen ook wat ouder zijn. Als voorlopige datering voor deze kelder wordt dan ook de 19de eeuw aangehouden.

6 CONCLUSIE EN ADVIES

Tijdens het booronderzoek aan de Herman Kuijkstraat 46-50 te Geldermalsen is vastgesteld dat in de ondergrond resten aanwezig zijn die in verband gebracht kunnen worden met de burcht van de Heren van Malsen en de hier opvolgende bewoning. De resten bestaan uit een uitbraaksleuf van de ringmuur van de burcht en een gracht. Beide zijn vervolgens vanaf de Late Middeleeuwen afgedekt en/of opgevuld met ophogingslagen. In deze lagen zullen als gevolg van postdepositionele processen ook vondsten aanwezig zijn die direct gerelateerd kunnen worden aan de burcht van de Heren van Malsen. Dit blijkt onder andere uit de vertegenwoordiging van mortelresten en fragmenten tufsteen die in meerdere van deze lagen zijn waargenomen. Tevens zullen in deze lagen sporen aanwezig zijn die behoren tot de middeleeuwse nederzetting waaruit het huidige Geldermalsen is ontstaan. Interessant is dat deze lagen, ondanks het feit dat de onderzoekslocatie in een urbaan gebied ligt, nagenoeg onverstoorde lijken te zijn. De enige verstoring lijkt van subrecente aard te zijn en bestaat uit een kelder en/of beerput in het zuidoostelijke deel van het plangebied.

Gezien het feit dat in de lagen direct onder de puinverharding behoudenswaardige en relevante vondsten en sporen kunnen worden aangetroffen wordt het bevoegd gezag geadviseerd tot het laten uitvoeren van een vervolgonderzoek. Projectontwikkelingmij. M.B. Tricht B.V. is voornemens om de bodemverstoring zo gering mogelijk te houden. Dit betekent dat de grond in de gehele zone waar de uitbraaksleuf van de ringmuur wordt verwacht, niet wordt geroerd. Verder wordt de nieuwbouw gefundeerd op palen en wordt alleen een bouwput uitgegraven tot een nader te bepalen niveau. Het is echter vrij zeker dat de niet-geroerde ophogingslagen tijdens het graven van deze bouwput zullen worden verstoord. Daarbij komt dat de ontgraving ter hoogte van de beide liftschachten dieper zal reiken dan in het overige deel van de bouwput. E.e.a. betekent dat er sprake zal zijn van een verstoring, zij het van een relatief kleine aard. Het bevoegd gezag wordt derhalve geadviseerd tot het laten uitvoeren van een vervolgonderzoek in de vorm van een archeologische begeleiding van het uitgraven van de bouwput en de twee liftschachten. Naast een nadrukkelijke aandacht voor de middeleeuwse bewoningsresten van zowel de nederzetting als die van de burcht van de Heren van Malsen, dient de nadruk ook te liggen op de veronderstelde kelder in het zuidoostelijke deel van het plangebied. Hierbij zal de eerste vraag zijn of het daadwerkelijk een kelder betreft en vervolgens zal de ouderdom van deze structuur bepaald dienen te worden.

- Boreel, G.L., 2007: *Nieuwbouw in het dorp Geldermalsen. Een aanvullend Inventariserend Veldonderzoek aan de Herman Kuijkstraat 28-32*, Amsterdam (ZAN 105)
- Boreel, G., 2009: *Archeologisch Inventariserend Veldonderzoek door middel van boringen ten behoeve van de herinrichting van de dorpskern van Geldermalsen, gemeente Geldermalsen*, Amsterdam (ZAN 196).
- Enkevort H. van/J. Thijssen/G. Graat 2002: *De Late Middeleeuwen in: Enkevort H. van/J. Thijssen, Cuijk. Een regionaal centrum in de Romeinse tijd*, Nijmegen.
- Hulst, R. S., 1989: *Archeologische Kroniek van Gelderland 1989 in: Bijdragen en Mededelingen deel LXXXI*, 1990, Vereniging Gelre, Arnhem 1990 (p.203).
- Kampen, J. van/E.M.P. Verhelst, 2006: *Verslag Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, Herman Kuijkstraat 28-32*, Amsterdam, (ZAN 56).
- Renswoude, J. van, 2007: *Een Inventariserend Veldonderzoek door middel van proefsleuven aan de Herman Kuijkstraat 28-32 te Geldermalsen*, Amsterdam (ZAN 123).
- Renswoude, J. van, 2007: Metaal, in : B.P.C.A. Tops/E.M.P. Verhelst, *Bewoningsresten en een bijzondere bulla Een archeologische opgraving in het plangebied Geldermalsen-Apotheek*, Amsterdam (ZAN 163).
- Renswoude, J. van, 2009: *Een opgraving met beperkingen van de resten van een Middeleeuwse burcht aan de Herman Kuijkstraat 28-32 te Geldermalsen*, Amsterdam (ZAN 200).
- Tops, B.P.C.A./E.M.P. Verhelst, 2007: *Een archeologische opgraving van een middeleeuws esdorp binnen het plangebied Geldermalsen-Apotheek*, Amsterdam (ZAN 163).

BIJLAGE I OVERZICHT ARCHEOLOGISCHE PERIODEN

Periode			Datering	
Historie	NIEUWE TIJD	NT C / Nieuwste tijd	1850	
		NT B	1650	
		NT A	1500	
	MIDDELEEUWEN	LATE ME	1250	
		VOLLE ME	1050-1000	
		VROEGE ME	D. OTTOONS/10de eeuw	900
			C. KAROLINGISCH	725
			B. MEROVINGISCH LAAT	525
			A. MEROVINGISCH VROEG	450
		ROMEINSE TIJD	LAAT	270
	MIDDEN		70 na Chr.	
	VROEG		12 voor Chr.	
Protohistorie	IJZERTIJD	LAAT	250	
		MIDDEN	500	
		VROEG	(800)-775	
	BRONSTIJD	LAAT	(1100-)1050	
		MIDDEN	1800	
		VROEG	2000	
	NEOLITHICUM	LAAT	2850	
		MIDDEN	4200	
		VROEG	5300-4900	
	MESOLITHICUM	LAAT	6500	
		MIDDEN	7500	
		VROEG	9200-8800	
PALEOLITHICUM	LAAT	35.000 BP		
	MIDDEN	300.000 BP		
	VROEG			

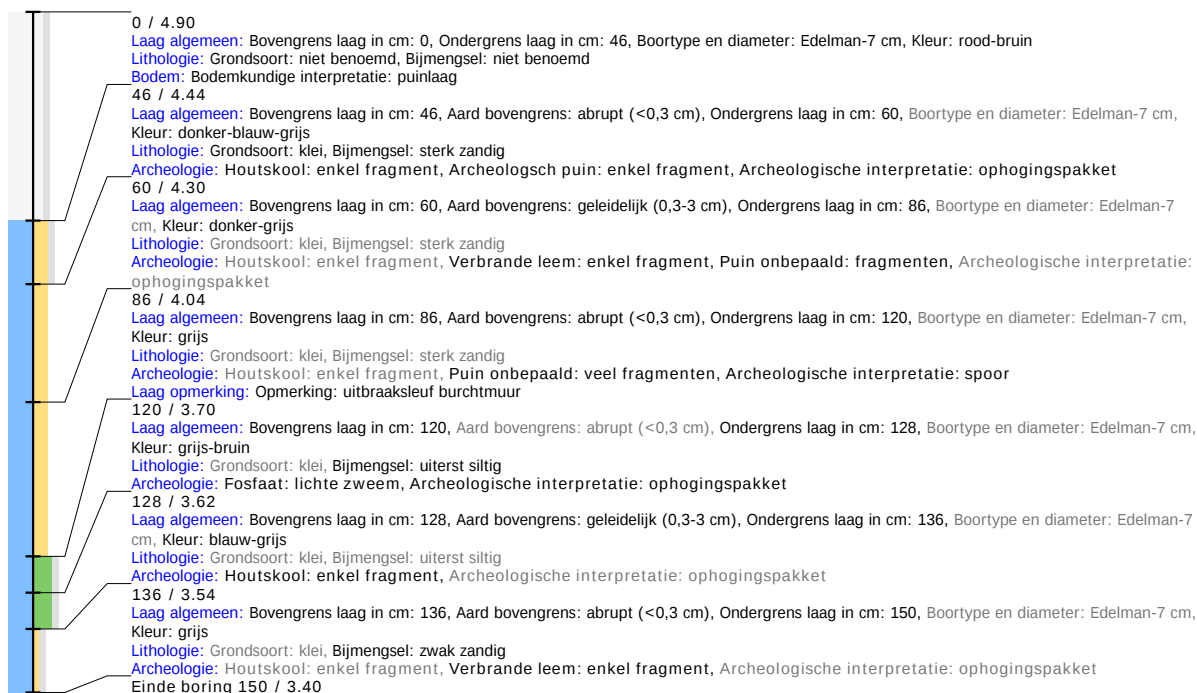
Boring: GELM-HK-_1

Kop algemeen: Projectcode: GELM-HK-, Boornummer: 1, Beschrijver(s): JK, Datum: 12-04-2018, Doel boring: archeologie - kartering, Einddiepte boring in cm: 136
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 148.161, Y-coördinaat in meters: 432.712, Precisie coördinaat: 1 dm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 4.86, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Gelderland, Gemeente: Geldermalsen, Opdrachtgever: dhr. Van Maurik, Uitvoerder: VUhs

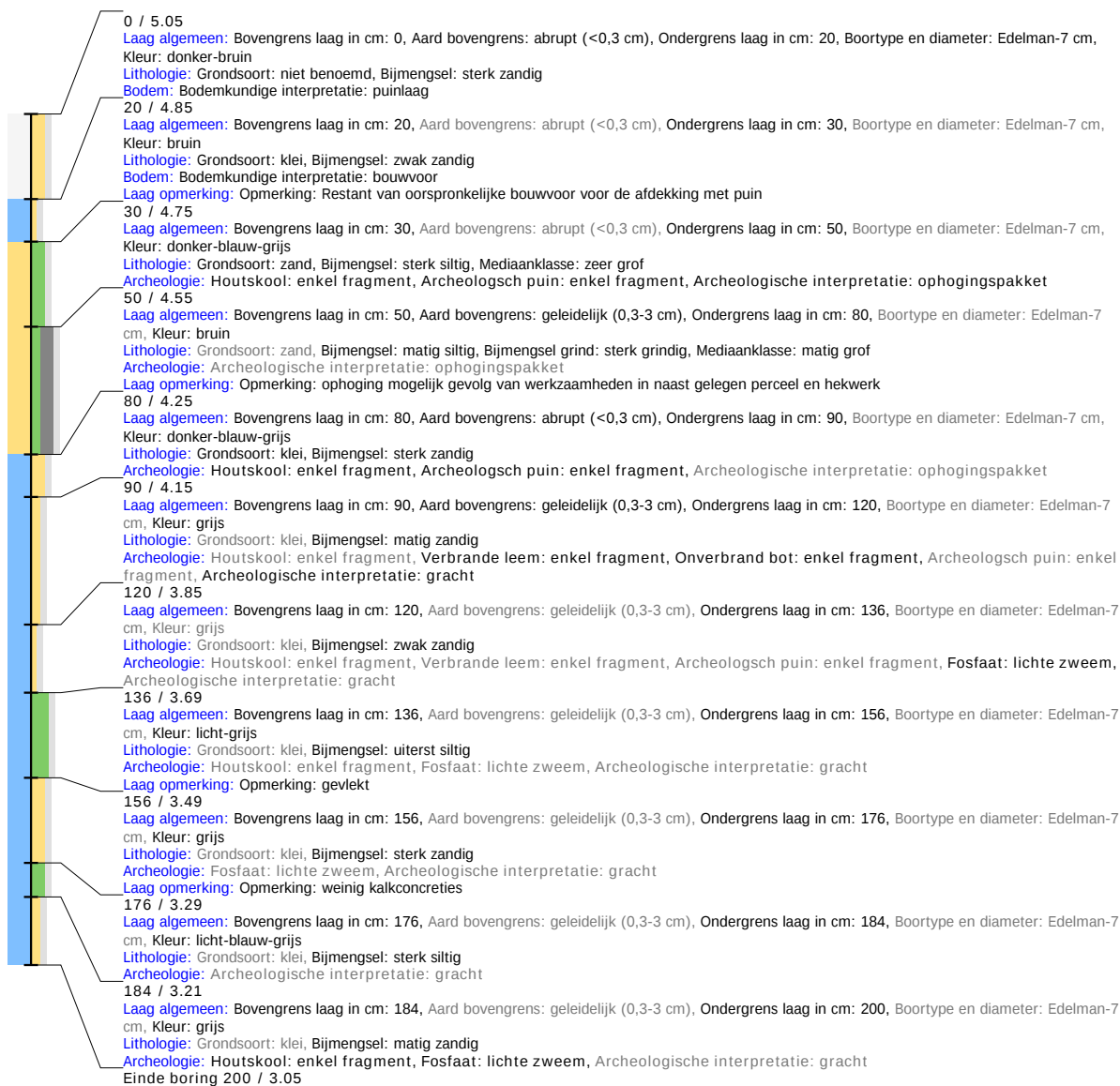
Boring: GELM-HK-_2

Kop algemeen: Projectcode: GELM-HK-, Boornummer: 2, Beschrijver(s): JK, Datum: 12-04-2018, Doel boring: archeologie - kartering, Einddiepte boring in cm: 150
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 148.163, Y-coördinaat in meters: 432.703, Precisie coördinaat: 1 dm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 4.9, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Gelderland, Gemeente: Geldermalsen, Opdrachtgever: dhr. Van Maurik, Uitvoerder: VUhs

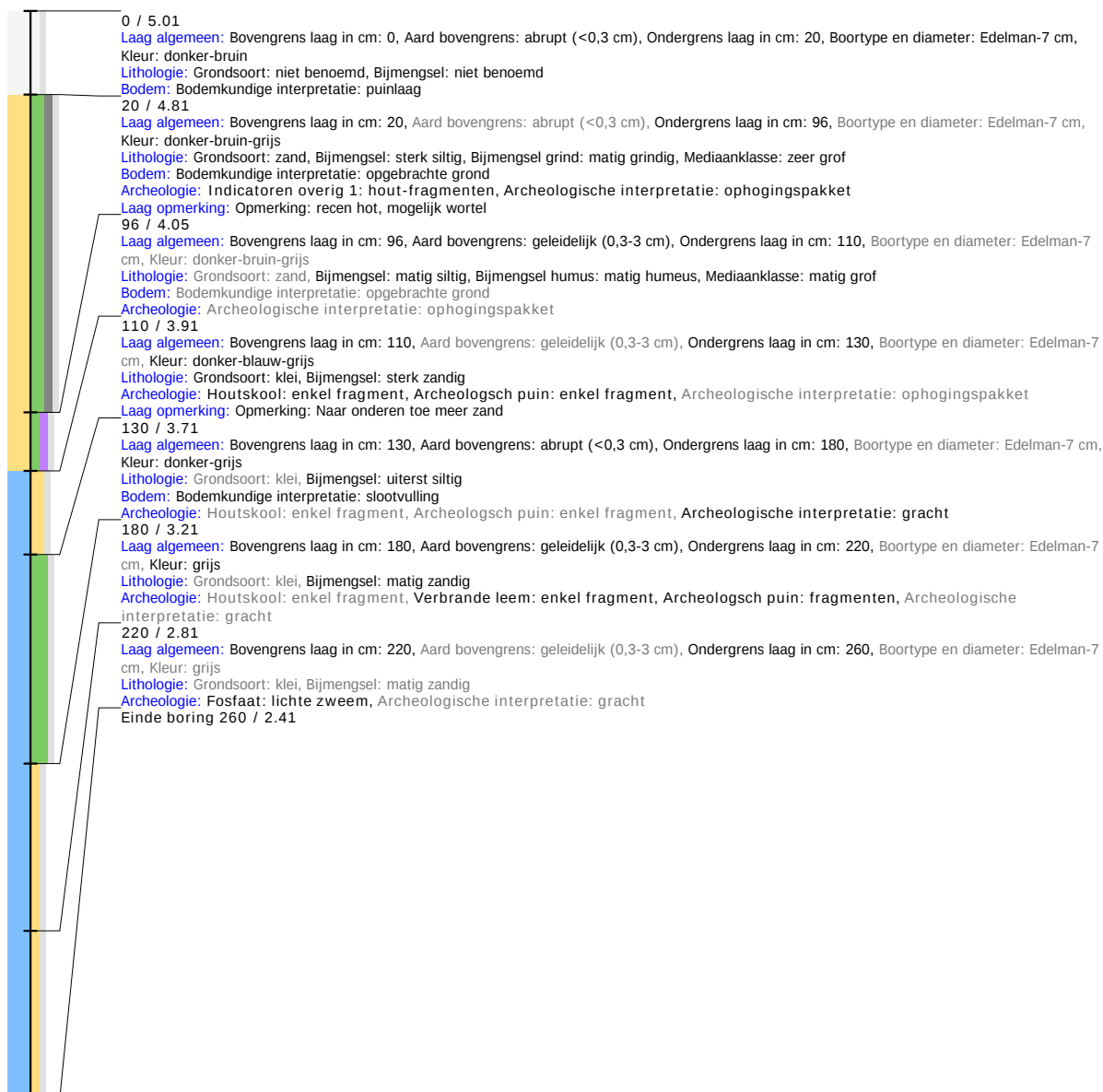
Boring: GELM-HK-_3

Kop algemeen: Projectcode: GELM-HK-, Boornummer: 3, Beschrijver(s): JK, Datum: 12-04-2018, Doel boring: archeologie - kartering, Einddiepte boring in cm: 200
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 148.156, Y-coördinaat in meters: 432.697, Precisie coördinaat: 1 dm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 5.05, Precisie hoogte: 1 cm, Referentieveld hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Gelderland, Gemeente: Geldermalsen, Opdrachtgever: dhr. van Maurik, Uitvoerder: VUhs

Boring: GELM-HK-_4

Kop algemeen: Projectcode: GELM-HK-, Boornummer: 4, Beschrijver(s): JK, Datum: 12-04-2018, Doel boring: archeologie - kartering, Einddiepte boring in cm: 260
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 148.161, Y-coördinaat in meters: 432.682, Precisie coördinaat: 1 dm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 5.01, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Gelderland, Gemeente: Geldermalsen, Opdrachtgever: dhr. van Maurik, Uitvoerder: VUhs

Boring: GELM-HK-_5

Kop algemeen: Projectcode: GELM-HK-, Boornummer: 5, Beschrijver(s): JK, Datum: 12-04-2018, Doel boring: archeologie - kartering, Einddiepte boring in cm: 60
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 148.174, Y-coördinaat in meters: 432.679, Precisie coördinaat: 1 dm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 4.47, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Gelderland, Gemeente: Geldermalsen, Opdrachtgever: dhr. Van Maurik, Uitvoerder: VUhs

